

Makale Künyesi (Tanıtma): Batıslam, H. D. (2020). Metin Turan / pancurları cemile kokulu ada [Pancurları Cemile Kokulu Ada, Kıbrıs Türk Kültür ve Edebiyatı Üzerine İnceleme / Denemeler adlı kitap tanıtımı]. *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 5 (2), 720-723.

METİN TURAN/ PANCURLARI CEMİLE KOKULU ADA

Hanife Dilek BATIŞLAM¹

Metin Turan'ın Kıbrıslı yazar, şair ya da Kıbrıs'a çeşitli şekillerde hizmeti dokunan kültür insanlarını da anlattığı bu kitabında dokuz yazı bulunmaktadır. Ön Söz'de Kıbrıs Türk edebiyatının önemi ve özelliklerinin yanı sıra Kıbrıslı şair ve yazarların eserlerinde Kıbrıs'ı nasıl ve hangi yönleriyle anlatmaya çalıştıkları hakkında bilgi verilmiştir.

Kitaptaki ilk yazı “**Kıbrıs Türk Romanında 1974 Çıkarma Harekâtı**” başlıklıdır. “Giriş” ve “Kısa Bir Tarihsel Çerçeve” bölümlerinin ardından yazıda “Romanlar ve Çıkarma Harekâtı” başlığı altında örnek romanlardan yararlanılarak çıkarma hareketinin tanıklıklara dayalı olarak nasıl anlatıldığı üzerinde durulmuştur. Kıbrıs Barış Harekâtı'nın Kıbrıs Türk romanına yansımalarının neden önemli olduğu izah edilmiş ve arkasından yazının kaynakçası verilmiştir.

İkinci yazının başlığı “**Çağdaş Kıbrıs Türk Romanında Tarih ve Kimlik Sorunu**”dur. Yazı, “Giriş” hariç, dört küçük bölüm ve kaynakçadan oluşmaktadır. Romanlardan yola çıkılarak Kıbrıs'taki tarih algısı ve kimlik sorunu, kuramsal ve kültürel bakış açısıyla değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bazı romanlarda, Kıbrıs Türk insanının özellikle 1974'ten sonra yaşadığı kimlik bunalımı ve tarihsel birikimi yok sayan bakış açısının bir gerçek olarak işlendiği belirtilmiştir. Kıbrıs Türk romanında yaşanan tarihsel sürecin tanımlanması anlamında Erenköy çıkarmasının bir başlangıç, ikinci önemli tarihî dönemin ise 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı olduğu vurgulanmıştır. Kıbrıs Türk romanı örneklerinin bazı teknik eksikleri ve olumsuz kimi özellikleri bulursa da biyografik özellikleriyle tarihselliğin yanı sıra bugünün güncelliğine de ışık tutan bir bakış açısına sahip olduğuna dikkat çekilmiştir.

¹ Çukurova Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Prof. Dr. batıslam@cu.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0001-9809-5711>

Üçüncü yazıda “**Çağdaş Kıbrıs Türk Şiirinde Eğilimler/ Yönelimler**” başlığı altında Kıbrıs Türk şiiri üzerinde durulmuştur. “Giriş”ten başka üç alt başlığı ve kaynakçası bulunan yazıda Kıbrıs Türk şiirinin tarihsel süreç içindeki gelişimi değerlendirilmiştir. Sözlü geleneğe dayanan halk şiiri örneklerinin büyük bir bölümünün çeşitli nedenlerle kaybedilişi ve bir edebî gelenek oluşturma sürecinin problemleri ele alınmıştır. İlk dönem çağdaş Kıbrıs Türk şiiri temsilcilerine ve bu şairlerin şiirlerinin özelliklerine değinilmiştir. Şairlerin ana vatan Türkiye’deki oluşumlarla kurdukları bağların onlardan etkilenmelerinin boyutu ve niteliği hakkında bilgi verilmiştir. Kıbrıs Türk şiirinin kendi içindeki dönüşüm ve değişim süreci farklı şairlerin şiirlerinden seçilmiş örnekler aracılığıyla ele alınmıştır. Ayrıca Kıbrıslı kadın şairler ve onların Kıbrıs Türk şiiri içindeki yerlerine, şiir anlayışlarına dair düşünceler dile getirilmiştir.

Metin Turan dördüncü yazıda ada için oldukça önemli olan başka bir konuya değinmiştir. “**TMT Yıllarından Onurlu Sesler: ‘Sancak Radyoları...’**” adlı bu yazıda “Giriş”in ardından “Kıbrıs Türklerinin İlk Radyo Denemesi”; “İlk Sancak Radyosu’nun Kuruluşu”; “Lefke Sancak Radyosu’nun Kuruluşu”; “Gazi Baf’ın Sesi Radyosu’nun Kuruluşu”; “Mağusa Canbulat Radyosu’nun Kuruluşu”; “Larnaka Doğan’ın Sesi Radyosu’nun Kuruluşu” başlıklarıyla anılardan, arşivlerden de faydalanılarak Kıbrıs Türk tarihi içinde radyoların yeri ve önemi izah edilmiştir. Radyo yayınlarının Kıbrıslı Türklerin kendi seslerini duyurmalarında ve mücadelelerini sürdürmede ne kadar etkili oldukları üzerinde durulmuştur. Radyoların tarihsel süreç içindeki gelişimi ve durumu anlatılmıştır. Radyolarla ilgili tanıklığa dayalı bazı bilgiler romanlara da konu olmuştur. Yazıda bu durum roman alıntılarıyla örneklendirilmiştir.

“**Kabına Sığmamış Aykırı Bir Kişilik: Dr. Hâfız Cemal Lokmanhekim**” kitabın beşinci yazısıdır. “Zorluklar İçinde Geçen Çocukluk”, “Kıbrıs Yılları Sağlık, Eğitim ve Yayın Hayatına Katkıları” gibi alt başlıklarla tıp doktoru, eğitimci, teşkilatçı ve yayıncı vasıflarına sahip; Kıbrıs Türk kültür tarihinin özgün kişiliklerinden biri olarak kabul edilen Hâfız Cemal’in hayatı ve Kıbrıs’a farklı alanlarda yaptığı önemli hizmetler hakkında bilgi verilmiştir. Asıl mesleği doktorluk olmasına rağmen Hâfız Cemal; tıpla ilgili çalışmalarının yanı sıra açtığı dil okulları, çıkardığı gazeteler ve kurduğu dernekler aracılığıyla Kıbrıs halkına her anlamda faydalı olabilmek için olağanüstü bir gayret göstermiştir. Çok yönlü ve değerli bir öncü sayılarak ayrıntılı olarak tanıtılmaya çalışılmıştır.

“**Kıbrıs’ın Kültürel Hafızası: Harid Fedai**” yazısı bugün aramızda olmayan merhum Harid Fedai’ye ayrılmıştır. Harid

Fedai'nin hayatı hakkında kısaca bilgi verilmiş ve onun Kıbrıs Türk kültürünün hemen her alanındaki derin bilgisinden, şairliğinden ve önemli araştırmalarının bir kısmından söz edilmiştir. Yaptığı araştırma ve yayınlarla Kıbrıs'ın en değerli kültür insanı olduğu vurgulanmıştır. Metin Turan yazıda ayrıca Harid Fedai ile tanışıp karşılaşma hikâyelerinden de bahsetmiştir.

“Kentsel Duyarlık ve M. Kansu” adlı yedinci yazıda Kansu'nun “Lefkoşa'yı Yürümek” adıyla iki ciltte toplanan günlüklerinden yola çıkılarak içinde yaşadığı kentle kurduğu ilişkinin yansımaları değerlendirilip incelenmiştir.

“Kıbrıs Türk Şiiri ve Fikret Demirağ” başlıklı sekizinci yazıda Osmanlı dönemi Kıbrıs Türk edebiyatında İstanbul'un etkisi ve Kıbrıslı divan şairlerinin yetiştiği ortam, Lefkoşa Mevlevi Tekkesi tanıtılmıştır. Kıbrıslı divan şairlerinin de belli bir sayıya ulaştığı vurgulanmıştır. Çağdaş Kıbrıs edebiyatının temelinin atılmasının Tanzimat Dönemi Türk edebiyatıyla paralel olduğuna değinilmiştir. Kıbrıs Türk edebiyatının cumhuriyetten bu yana büyük ölçüde Türkiye edebiyatının bir uzantısı olarak devam ettiği söylenmiştir. Kıbrıs Türk şiirinin tarihsel süreç içindeki gelişimi kısaca anlatıldıktan sonra “Çağdaş Kıbrıs Türk Şiiri'nin Oluşumu ve Fikret Demirağ” alt başlığıyla Fikret Demirağ'ın şiirinin özellikleri üzerinde durulmuştur. Sonuçta; Fikret Demirağ'ın dil ustalığı, kültüre hâkimiyeti ve özgünlüğüyle evrensel düzeyde şiirler yazan son dönem Kıbrıs Türk şiirinin en karakteristik şairlerinden biri olduğu belirtilmiştir. Bu yazının Fikret Demirağ'ın Tahire Mirzai'nin Farsça'ya çevirdiği ve “Portakal Kokulu Sevinçler” adıyla Farsça-Türkçe iki dilli yayımlanan kitabı için kaleme alındığı son notta söylenmiştir.

“İtirazlar Sarmalında Faize Özdemirciler Şiiri Üzerine Bir Deneme” adlı son yazıda Metin Turan, yakın dönem Kıbrıs Türk şiirinin önemli ve özgün bir ismi olarak gördüğü Faize Özdemirciler'in şiirine değinmiştir. Özdemirciler'in şiiri hakkındaki düşüncelerinin yanı sıra özellikle şairin şiirlerinde dikkatini çeken geçmiş / gelecek ve yalnızlık hâli gibi temalar üzerinde durmuştur. Değerlendirmeler Faize Özdemirciler'in dört şiir kitabından yararlanılarak yapılmıştır.

Metin Turan'ın yazılarının içeriğini kısaca tanıttığımız, içinde Kıbrıs Türk kültür ve edebiyatına dair inceleme ve denemelerin yer aldığı “Pancurları Cemile Kokulu Ada” kitabı Kıbrıs'ı çok yönlü tanımak ve anlamak isteyenlere, Kıbrıs araştırmaları yapacaklara yararlı, emek verilmiş önemli bir çalışmadır. Özellikle Kıbrıs'ın her anlamda gelişmesine katkıda bulunmuş Hâfiz Cemal ve Harid Fedai gibi şahsiyetlerin toplum hafızasından silinmemesini ve

unutulmasını sağlaması adına verilen bilgiler, kitabı daha da değerli hâle getirmiştir.

Yazar, ayrı zamanlarda yazdığı deneme, inceleme ya da bildiri olarak sunduğu Kıbrıs'ın değişik yönlerini ele alan yazılarından oluşan kitabında Kıbrıs'ta bilinen adıyla cemileyi (begonvili) kullanarak güzel çağrışımlara yol açmıştır. Böylece kitap, sadece içeriğiyle değil adıyla da Kıbrıs'a özgü olduğunu Kıbrıs'ı bilenlere hissettirmiştir. Kitapta anlatılanlar, yolu Kıbrıs'tan geçen ve bir süre orada yaşayanlar için bilinenlerin tekrarı, bilinmeyenlerin öğrenilmesi ve unutulmaların hatırlanması açısından çok daha anlamlı gelecektir.

KAYNAKÇA

Turan, M. (2019). *Pancurları cemile kokulu ada, Kıbrıs Türk kültür ve edebiyatı üzerine inceleme / denemeler*. Ankara: Ürün Yayınları.